

Mária, praobraz ľudskej duše

V mnohých poviedkach o advente alebo o Vianociach je hlavnou postavou Mária. Je vedľa Ježiša možno aj najčastejšie namalovaným námetom na obrazoch kresťanských maliarov. Ako madona je z kresťanskej kultúry neodmysliteľná. Predstavuje však určitý vzor, ktorý sa vyskytuje už v starých, predkresťanských kultúrach: vzor bohyně, ktorá rodí syna. Tak ju nachádzame napríklad v starom Egypte ako Éset so synom Horom, alebo v Grécku ako Persefóné s Dionýzom. V kresťanstve je však „len“ ľudskou ženou, ktorá porodila síce výnimočného, ale ľudského syna. Starý vzor je predsa len stále ešte v pozadí. Jej správanie, ktoré nám popisuje evanjelium, je totiž vzorom nielen v obyčajnom zmysle, ale aj v zmysle vyššieho vzoru alebo praobrazu. Môžeme v nej vidieť praobraz ľudskej duše.

Aj keď Mária je skutočnou matkou skutočného syna, je označená ako panna. Nechceme sa tu zaoberať otázkou, ako je to možné, ale chceme upozorniť na vlastnosť ľudskej duše, ktorá sa v tom ukazuje: úplná čistota duše vo vzťahu k telu. Keď jej anjel zvestoval počatie syna, Mária povedala: „Ako sa to stane, veď ja muža nepoznám?“ A anjel odpovedal: „Duch Svätý zostúpi na teba a moc Najvyššieho ťa zatieni. A preto aj dieťa bude sa volať svätým, Synom Božím.“ Máriina panenskosť a telesná čistota sa počatím neporuší, a jej duša to cíti. Tak sa jej telo stane chrámom, v ktorom býva najvyššie božstvo. Pre nás je taký pocit ešte ďaleko, ale môžeme si uvedomiť, že raz má byť aj naše telo chrámom, a môžeme tak postupne meniť svoje správanie, až sa úsilie o čistotu tela stane samozrejmosťou. V tom je Mária praobrazom ľudskej duše.

V ďalšom rozhovore anjela s Máriou jej anjel chce priblížiť vzťah božského sveta ku človeku. Hovorí o Alžbete, ktorá je ťarchavá, aj keď o nej hovorili, „že je neplodná! Lebo žiadne Slovo, ktoré vychádza od Boha, nie je bez sily.“ Božský svet má svoje zámery, ktoré tam žijú ako živé, silou obdarené slovo. Toto slovo hľadá cestu do ľudského sveta, hľadá ho tak, že zúčastnení ľudia ho aspoň čiastočne pochopia. V prípade Alžbety hovoril anjel so Zachariášom a starí manželia si jeho slovo vzali k srdcu a jednali podľa toho. Teraz je na rade Mária, aby sa otvorila živému božiemu slovu. Toto slovo sa chce stať cez ňu skutočnosťou na Zemi. Dáva to zvláštny životný pocit, že ľudská duša – alebo celý človek – je v istom zmysle javiskom svetového diania. Mária je v tomto ohľade opäť vzorom: „Hľa, služobnica Pána, nech sa mi stane podľa tvojho slova.“ Je úplne odovzdaná svojmu osudu, ktorý je v tej chvíli časťou svetového osudu. Tomu sa tiež môžeme naučiť.

Mária bola nesčíslekrát namalovaná ako madona. Na Rafaelovom poslednom obraze tohto námetu, na madone Franza I., jej maliar dal veľmi osobitý výraz. Scéna je takmer rodinná. Madona netróni, lebo pokojne sedí. Skláňa sa nadol, aby prijala dieťa do náručia. Vzťah matky k dieťaťu pôsobí veľmi prirodzene. Anjel v pozadí však prináša veniec kvetov, ktoré ju majú vyznamenať. Čím? Záhadu vyrieši výraz jej tváre. Je v nej vidieť úplnú rovnováhu medzi radosťou a bolesťou – radosťou z okamihu, v ktorom sa dieťa uchyluje k nej, a bolesťou ako predpoveďou Synovho budúceho utrpenia, ktoré Mária už tuší. Ale vie, že to tak má byť. V tom je ďalším praobrazom našej duše, teda v úsilí o rovnováhu duševných sil.

Mária potom navštívi Alžbetu, a tu z nej vyjde chválospev: „Velebí moja duša Pána a môj duch jasá v Bohu, mojom spasiteľovi, lebo zhladol na poníženosť svojej služobnice.“ Jej chválospev je zároveň proroctvom. Je naplnený pôsobením živého Boha na Zemi. Je sám takýmto pôsobením. Z jej slova žiari pravda ako slnečné svetlo, jej duša je naplno zúčastnená a zafarbujú slovo všetkými farbami duše ako dúha obopína nebo. V tom duša nachádza najvyššie naplnenie. V tom je najviac sama sebou a je zároveň naším najvyšším praobrazom. Čistota tela, odovzdanosť osudu, rovnováha duše a duchom naplnené slovo, to sú vlastnosti, ktoré si Mária už vydobyla. Keď ju na tejto ceste nasledujeme, dávame adventu jeho skutočný význam.